

uitwendige, die het Diaconaat bediende, ten goede komen aan al wat *ellendig* was. Met name de „vreemdelingen”, of ook „pas-santen” genoemd, moesten het profijt der *gastvrijheid* genieten.

Dit vooreerst; en onze tweede opmerking is deze, dat deze armverzorging uitsluitend de *ellendigen* bedoelde, en zoo weinig op het verzorgen van de ouden van dagen, de weduwen en weezen onder onzen werkmansstand berekend was, dat veeleer zelfs de geringste werkmansstand werd uitgenoodigd, om zelf zijnerzijds tot de verzorging der *ellendigen* *bij te dragen*.

Er werd niet *voor* hen, maar *bij* hen gecollecteerd, met de verblijdende uitkomst, dat het moreel besef in dezen stand, dat schade lijdt als men giften ontvangt, juist verhoogd en veredeld werd, doordien men zelf handreiking deed.

Zoo dikwijls in een kerk, waar alle standen vertegenwoordigd zijn, de buidel rondgaat, en allen zonder uitzondering *geven*, heeft er een daad van hooge zedelijke beteekenis plaats.

Het penningske, dat de weduwe niet *kreeg*, maar *gaf* in de offerkist van Jeruzalem's tempel, bleef door Jezus' uitspraak nu reeds achttien eeuwen hoog in prijs en waardij.

Geheel dit stelsel was echter berekend op den normalen toestand, gelijk deze in een goed geordende maatschappij moet bestaan, d. w. z. op een toestand, die hem, die werken kan, zij het ook in het zweet zijns aanschijns, zijn brood met eigen hand doet vinden, en die alleen de *ellendigen* en de *schuldigen* verwijst naar de *aalmoes*.

Zoodra daarentegen voor den natuurlijken, gewonen toestand, een *onnatuurlijke* en *ongewone* verhouding in de plaats treedt, zoodat ook zij bij wie *geen* schuld is, en die evenmin als *personae miserabiles*, nu in eigenlijken zin genomen, te beschouwen zijn, op de aalmoes afkomen, schiet de uitwerking van dit stelsel te kort.

Dan toch voegt zich bij deze beide klassen van *ellendigen* en van *schuldigen* een heel andere, veel breedere klasse van de maatschappij, die rechtloos en werkloos staat, het slachtoffer wordt van een industriele crisis, eerst moet borgen, dan door het borgen verarmt, deswege verbeterd wrevel in het hart koestert, en, in zulk een pijnlijken toestand van verarming en ontevredenheid verzonken, ten slotte deels aan het pauperisme zijn buit levert, deels de prooi wordt van het egoïsme der communisten.

Hierdoor neemt dan het armwezen zulke *onevenredige* afmetingen